

Nr 197.

Av herrar **Sköld** och **Paulsen**, *angående vidtagande av åtgärder till befrämjande av en ökad nötkreatursexport.*

Sedan åtskilliga år tillbaka ha betydande ansträngningar gjorts för att få en rationell beteskultur införd i det svenska jordbruket. Betes- och vallföreningens prisvärda arbete har skaffat uppmärksamhet åt frågan. Ansatser runt om i landet bära vittne om, att detta arbete också burit rika praktiska frukter. Statsmakterna ha givit sitt stöd, senast genom att anslå medel för bidrag åt betesanläggningar å mindre jordbruk.

Men därigenom att spørsmålet om den svenska skogsmarkens rationella utnyttjande för skogsbörd blivit i högsta grad aktuellt och föranlett åtgärder från statsmakternas sida, kommer betesfrågan att inställas i ett nytt sammanhang, som kan komma åtgärderna för dess lösning att skjuta än starkare fart. Då det i södra delarna av landet torde vara omöjligt att med hopp om framgång kunna genomföra en rationell skogsvård, om icke skogsbetet upphör, måste ansträngningarna att förbättra skogsvården gå hand i hand med arbetet på införandet av moderna betesvallar. Det är därför sannolikt, att inom ej alltför få år betesfrågan blivit någorlunda tillfredsställande löst inom betydande delar av landet. Ett tecken, som tyder därpå, är det arbete, som nu påbörjats av Malmöhus läns landsting. 1927 beslöt landstinget igångsätta en utredning om ett bättre tillgodogörande av skogsmarken inom länet. Denna utredning är nu under utförande och omhänderhaves av den nybildade Malmöhus läns skogs- och betesvårdsförening. Utredningen sker förberedelsevis därigenom, att föreningens sekreterare och länsjägmästare hålla möte i varje skogssocken med skogsägarna, varvid upplysande föredrag hållas. Därefter besöka de båda föreläsarna alla skogsägare i socknen och giva på ort och ställe anvisningar och råd rörande betesanläggningar och skogsvård. Otvivelaktigt kommer detta tillvägagångssätt att åstadkomma en kraftig framryckning för den moderna betesvården. Pionjärer komma att uppstå å alla orter, och med exemplets makt skrider utvecklingen framåt. En dag inom en ej alltför avlägsen framtid är kanske den moderna betesanläggningen en normal företeelse inom åtminstone de sydsvenska skogsbygderna. Skogsbygdens jordbruk har då tagit ett stort steg emot sin intensifiering.

Emellertid torde icke frågan om denna intensifierings ekonomiska verkningar ha närmare begrundats i vad gäller jordbruksnäringen som helhet. Ty givetvis äro icke den moderna beteskulturens ekonomiska resultat genomdiskuterade i och med konstaterandet av möjligheterna att därigenom producera många foderenheter till ett billigt pris. Betet är endast s. a. s. ett halvfabrikat, som skall användas för uppbyggandet av produkter för marknaden; och det ekonomiska resultatet är dock till sist beroende av hur dessa produkter kunna omsättas på marknaden.

Givet är, att om genomförandet av den moderna beteskulturen endast skulle medföra, att den fodermängd den extensiva betesdriften nu avkastat allenast ersättes med en lika stor från kulturvallarna och följaktligen slutprodukternas mängd icke heller blir större än nu, någon förändring av marknadsläget ej inträffar. Men sannolikt är tvärtom, att beteskultur kommer att innebära en utvidgad kreatursskötsel. Dels möjliggöres nämligen en längre betestid, varigenom åkerns avkastning räcker till vinterfoder åt ett större antal djur, och dels komma av rent psykologiska skäl betesvallarna att helt utnyttjas i onda som goda tider; att låta bete ligga outnyttjat går för sig i fråga om skogs- och hagmarker, men icke när det gäller ordnade betesvallar.

Så länge en av beteskulturens införande orsakad utvidgning av boskapskötseln tar sig uttryck i ökad mjölkproduktion, torde kanske några återverkningar på avsättningsmarknaderna icke bli märkbara. Vårt land har redan en betydande smörexport. Sedan denna export blivit tillfredsställande organiserad, varom riksdagen förra året begärde utredning, torde en ökad smörexport kunna bli snarast till fördel för prisbildningen på svenskt smör.

Men nu är frågan, om den naturliga utvecklingen av boskapskötseln under alla omständigheter kommer att ske i form av ökad mjölkproduktion? Såsom läget just nu är, kan nog tvivel härom uppstå. De proportionsvis höga kraftfoderpriserna mana till försiktighet i fråga om mjölkproduktionen. En begränsning av mjölkornas antal till vad den egna foderproduktionen kan medgiva under ett sparsamt användande av inköpt kraftfoder rekommenderas från sakkunnigt håll och torde ha stora skäl för sig. Men på gårdar med kulturbeten skulle kanske en dylik driftanpassning medföra, att betesmöjligheter komma att bli outnyttjade. Att en jordbrukare har svårt att finna en sådan tingens ordning naturlig, har ovan antytts. Inskränkningen av mjölkornas antal torde därför i ett dylikt fall komma att leda till en ökad göddjursproduktion. Härigenom uppstår möjlighet att kunna utnyttja betena utan att därmed följer samma anspråk på vinterutfodringen som vid mjölkproduktion. Dessutom inbjuder den moderna beteskulturen av sig själv till ungdjursuppfödning till slakt, särskilt i landets södra delar. Den relativt långa betestiden och det äggviterika betesfodret ge både god kvalitet och måttliga fordringar på vinterutfodringen. Man bör därför göra klart för sig, att den moderna beteskulturen med all sannolikhet kommer att leda till en utvidgad boskapskötsel i framför allt göddjursproduktionens tecken.

Det torde kunna anses självklart, att den inverkan en dylik produktionsutvidgning kan komma att få på marknadsläget och prisbildningen i god tid bör nog överbägas. Ty givet är ju, att om en ökad produktion medför sådana rubbningar i prisbildningen, att dess lönsamhet blir tveaktig, det allmänna bör betänka sig, innan det stimulerar produktionsökningen. Därför måste nu, då vi tydligt stå inför ett avgörande rörande vår betesdrift, frågan om göddjursproduktionens ekonomiska betingelser allvarligt överbägas.

Under de senaste åren har starkt bekymmer härskat bland lantmännen över prisläget för slaktdjur. Detta bekymmer har som bekant givit upphov till åtminstone ett par framställningar till riksdagen. Dels har föreslagits förhöjda tullar och dels vissa regler för import av nötkreatur och kött därav. I sistnämnda avseende visade sig statsmakterna tillmötesgående, och regler för importen ha genomförts, vilka visat sig verka så gott som fullkomlig avspärrning av ovan nämnda export, dock utan att någon märkbar förbättring av prisläget därigenom inträtt. Att åtgärder, som syfta till förhindrandet eller försvårandet av importen, skola visa sig utan nämnvärd betydelse för prisbildningen på slaktdjur, är också ganska naturligt. Landets nuvarande produktion av nötkreatur till slakt torde nämligen något överstiga det inhemska behovet. En viss export äger rum, dels betingad av mera lokala förhållanden (till Norge) och dels bestående av större tjurar, vilka kunna avsättas förmånligare i Tyskland än här hemma. Till sistnämnda land går dessutom produktionsöverskottet från framför allt Skåne. I gengäld har en import skett från Estland till så gott som uteslutande Stockholm; importen har i huvudsak varit av sekunda kvalitet. Ett avstängande av denna lokalt och kvalitetsmässigt skäligen begränsade import torde som sagt icke kunna medföra någon inverkan på prisbildningen, åtminstone inte utöver det område, som huvudsakligen är leverantör till Stockholm.

Av nu anförda förhållanden synes framgå, att en utvidgad slaktdjursproduktion här i landet icke kan vinna avsättning på hemmamarknaden. Skall en dylik produktionsutvidgning överhuvudtaget kunna bliva ekonomiskt genomförbar, kräves följaktligen, att en exportmarknad skapas för svenska slaktdjur. Detta kräves för övrigt även för en förbättring av nu rådande prisläge å denna marknad: alla andra hjälpmedel torde visa sig vara värdelösa. Det är kanske för mycket att säga, att en exportmarknad måste skapas; en sådan finnes ju redan i viss utsträckning. Vår årliga nötkreatursexport till Tyskland uppgår till sex å sju tusen djur till ett värde av cirka två miljoner kronor. Då denna marknad väl är den enda, som står till buds, måste frågan bliva, om den kan uppärbägas och utvidgas så, att en ansvällning av vår slaktdjursproduktion kan placeras där på ekonomiskt godtagbara villkor. Även för den, som är nödsakad att betrakta detta spörsmål mera på avstånd, synes det emellertid, som om en sådan utvidgning av den tyska marknaden skulle vara möjlig att åstadkomma. Den omständigheten, att Danmark har en årlig slaktdjursexport till Tyskland på bortemot två hundratusen djur, visar, att det senare landets importbehov icke är ringa.

Men möjligheterna att här vinna ersättning för en export lära väl här som vid all annan export bero på vår förmåga att förse kunderna med goda, begärliga kvaliteter i jämna kvantiteter. Att vårt jordbruk har förutsättningar, bättre än åtskilliga andra länder, att kunna producera goda kvaliteter i fråga om nötkreatur till slakt, därom torde de flesta vara ense, och ännu bättre böra de bliva, allteftersom den moderna beteskulturen vinner insteg. Den svåra frågan blir just, hur lantmännen skola få kännedom om vilka slags slaktdjur, som lämpa sig och hur en jämn export skall kunna åstadkommas. Med ett ord, allt hänger på organisation för exporten.

Den organisation, som för närvarande ombesörjer vår nötkreatursexport, torde icke fylla måttet för en utökad, metodisk avsättning av slaktdjur på utlandet. I huvudsak torde den verka så, att enskilda exportörer, av såväl svensk, dansk som tysk extraktion, besöka de varje vecka förekommande kreatursmarknaderna i Malmö och Hälsingborg. Allt efter tillgången där på önskvärda djur kommer exporten till stånd, ibland större, ibland mindre, understundom ingen alls. Tillförseln till dessa kreatursmarknader ombesörjes väsentligen av enskilda uppköpare, som ute i orterna hos lantmännen uppspana vad som kan finnas att uppköpa av slaktdjur. Ibland blir det mera, ibland mindre — ibland mera av en kvalitet, ibland mera av en annan. Det hela sker följaktligen slumpvis, särskilt då man måste hålla i minnet, att lantmännens lust att avyttra är beroende av en mängd olika omständigheter. Goda mjölkpris medföra hållandet av många mjölkkor och utvidgad livdjursuppfödning, då är det endast utrangerade djur som säljas. Dåliga mjölkpris gör utrangeringen grundligare och lusten till slaktdjursuppfödning större. Dålig fodertillgång eller dåliga konjunkturer öka, god fodertillgång och goda konjunkturer minska säljlusten o. s. v. Att under dylika omständigheter kunna åstadkomma en stabil och efterfrågad export måste givetvis möta stora svårigheter. Men än mera — själva systemet med privata uppköpare motverkar uppkomsten av en kontinuerlig slaktdjursuppfödning vid jordbruket. Ty vid uppåtgående priser på slaktdjur driva uppköparna priserna till sin spets på grund av spekulation i ytterligare prisstegring, och lantmannen kan ofta betinga sig ett pris över dagens notering, vilket allt kan vara gott och väl. Men vid fallande priser bliva uppköparna helt naturligt mycket återhållsamma i sina köp, de köpa kanske rent av icke, såvida ej en lantman är nödsakad att till varje pris sälja — och då får han låta sig nöja med ett verkligt fantasipris nedåt. Sistnämnda förhållande har t. ex. varit rådande å åtskilliga orter under sistförflutna höst. Givet är, att vid de tillfällen, då lantmannen får ytterligt dåligt betalt och till på köpet långt under noteringen, eller då han rent av icke kan sälja, får han en stor misstro mot möjligheten att överhuvudtaget bedriva en ekonomiskt lönande slaktdjursproduktion, en omständighet, som leder till att ett målmedvetet arbete på att producera slaktdjur som självständig produkt i så stor utsträckning icke förekommer.

Om man jämför tillvägagångssättet vid exporten av slaktdjur med förhål-

landena vid vår fläskexport, får man en ännu mera levande bild av bristen på ändamålsenlighet i det förra fallet. Våra huvudsakliga fläskexportörer — andelsslakterierna — köpa alltid av lantmännen och till dagens priser. Vid stigande priser blir väl priset understundom något lägre än vad privata uppköpare bjuda, men vid fallande blir det bättre. Men huvudsaken är, att lantmannen alltid har den trygga känslan av att även i den dåliga konjunkturen kunna vara viss om att få sälja och till det pris, som det överhuvudtaget går att betala. Hans eget trångmål att sälja utnyttjas icke mot honom, den vikande konjunkturen ej heller. Under sådana omständigheter går det att upprätthålla en visserligen med konjunkturens växlande men dock kontinuerlig gödsvinsproduktion. Det kan också under sådana omständigheter gå att med framgång propagera för en gödsvinsproduktion av bestämd kvalitet, en propaganda som understödes av ett betalningssystem efter fasta kvaliteter.

Det finnes därför anledning antaga, att en målmedveten utvidgning av vår export av slaktdjur kräver en omläggning av exportorganisationen. Mycket talar för att denna bör läggas efter samma principer som organisationen av vår fläskexport. Huruvida det vore möjligt att förmå våra andelsslakterier att utvidga sin verksamhet att även gälla export av nötkreatur, får väl tillsvidare vara en öppen fråga. Visserligen uppköpa dessa slakterier även nötkreatur, ehuru främst för hemmamarknadens behov, men det är ju möjligt, att en utvidgning av verksamheten till att gälla även nötkreatursexport kan betraktas såsom otjänlig. I dylikt fall återstår väl endast för lantmännen själva att skapa sin särskilda organisation för detta ändamål.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas, att all sannolikhet talar för att ett mera allmänt genomförande av beteskultur kommer att betyda en ökad produktion av nötkreatur för slakt. Följden härav kan bliva, att marknadsläget för denna produkt, som redan nu ger anledning till vissa bekymmer, komme att katastrofalt försämras, varigenom beteskulturen bleve en olycka och ej en välsignelse för vårt jordbruk. Möjligheterna för att landet med fördel skall kunna tillgodogöra sig en av beteskulturen orsakad produktionsökning torde därför ligga i att en vidgad marknad för avsättningen av svenska slaktdjur skapas, vilket endast kan vinnas genom förbättrade exportmöjligheter. Jämsides med strävandena att införa rationell betesdrift vid jordbruket bör även ske ansträngningar för vinnandet av dessa ökade exportmöjligheter. Därvid torde början böra göras med dels en undersökning av förutsättningarna på de utländska marknaderna för en ökad export från vår sida och dels vidtagandet av åtgärder för skapandet av en effektiv organisation för vår nötkreatursexport.

Givetvis låge det närmast till hands, att dessa uppgifter omhändertagas av jordbrukarna själva och deras organisationer. Men tyvärr saknas det ännu organisationer på detta område med den anslutning och styrka, som skulle kunna garantera, att uppgifterna bleve tillfredsställande lösta. På grund härav torde

det vara nödvändigt, att initiativet kommer från regeringen och vederbörande ämbetsverks sida. Detta är också motiverat med hänsyn till den roll det allmänna spelar som befrämjare av införandet av rationell betesdrift.

Med stöd av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder till befrämjandet av en ökad nötkreatursexport från riket.

Stockholm den 18 januari 1929.

P. E. Sköld.

Anders Paulsen.